

Mötesdatum

2017-05-31 till 2017-06-01

Sekreterare

Monika Strömgren, Jacob Edlund,
Lars Björklund

Protokoll RMR:s Sågtimmerkommitté

Datum 2017-05-31 till 2017-06-01

Plats Gripsholms värdshus, Mariefred. Exkursion på Sandåsa sågverk

Närvarande:

Torbjörn Andersson, Södra Timber
Lars Björklund, SDC, VMU
Jacob Edlund, SDC, VMU
Jens Eriksson, VMF Qbera
Lars Johansson, Stora Enso (ordförande)
Gunnar Karlsson, VMF Qbera (endast 31 maj)
Harald Nylinder, Setra (endast 1 juni)
Pierre Qvist, Vida Skog
Magnus Sjödin, SCA Timber
Henrik Sjölander, SCA Timber
Monika Strömgren, SDC, VMU
Bo Swartström, Mellanskog
Peter Åström (ersättare för Peter Gunnarsson), Sveaskog

Ej närvarande:

Magnus Engberg, SDC

Mötet var uppdelat på två dagar. Dag 1 introducerades punkterna 3-5 varefter det var en exkursion till Sandåsa sågverk. Där hade kontrollstockar förberetts för praktisk demonstration av ”kvalitetsklassning baserad på årsringsmått” och ”sågtimmerfub i mätram”. Här deltog även kontrollmätare Gunnar Karlsson från VMF Qbera. Gustaf Röhfors från Sandåsa visade mätstationen och den nya mätramen från Microtec.

1 Mötetsformalia

Ordföranden Lars Johansson hälsade välkomna. Jacob Edlund och Monika Strömgren, med bistånd av Lars Björklund valdes till sekreterare. Pierre Qvist valdes till justerare. Dagordningen godkändes.

2 Föregående protokoll

Föregående protokoll gick igenom med följande synpunkter:

Punkt 2. Föregående protokoll. Kommittén vill fortsatt följa frågan om IT-stöd för kontroll av färskhet. Mötet diskuterade och kom fram till att produktions/avverkningsstart är lämpligaste tidpunkt att anse som avverkningsstart. Jens E följer upp.

Punkt 3. Föregående protokoll. Kommittén diskuterade gränssnitt mellan SDC och mätutrustning. Magnus Engberg anmodas redogöra för läget och violförnyelsen vid nästa möte.

Punkt 6. Förslag från Såg i Syd om "partivis stickprov". Det kommenterades att det i nuläget troligen inte finns bilder som har tillräcklig kvalitet för att kunna göra kvalitetsbedömning i efterhand. Det föreslogs därför att projektet skulle prioriteras ner för VMU tills utrustning som kan ge bättre bilder finns.

Punkt 7. Diameterfördelning vid travmätning. Det finns möjlighet att följa upp diameterfördelningen i klasser i KUPP, även om lösningen inte är optimal och inte omfattar prisräkning. VMF Syd har begränsat antalet diameterklasser till två vid manuell travmätning. Man kommer sannolikt få en bättre metod med hjälp med automatiserade system. Jens menade att man behöver enas om regler för diameteruppdelningar på trave.

3 Treårsplan, kort resumé/introduktion

Lars Björklund gav en kort introduktion av treårsplanen och visade övergripande på statusen för olika projekt. Några projekt ligger efter tidsplanen vilket beror på att personal på VMU har varit sjukskriven och föräldraledig.

4 Sågtimmerfub i mätram

Lars Björklund gav bakgrund och historik till behovet att ta fram ett nytt sätt att beräkna m³fub på sågtimmer. Främsta anledningen är svårigheterna att mäta diametern under bark vid rot-50 automatiskt, och att detta mått ingår i sektionsmätning och topprotmätning.

Många olika funktioner har testats och Monika Strömgren visade förslag på ett nytt beräkningssätt. Funktionerna har tagits fram från ett stockdataset från stambanken och validerats på det data VMR tog fram på slutet av 90-talet för utveckling av topprotmätning. Presentationen finns bilagd till protokollet. De nya beräkningarna för bestämning av fub bygger på:

- Stockens längd samt två diameter-mått under bark. För rotstockslänkande stockar används diameter vid rot 130 och topp 10 cm. För övriga stocktyper används diametermåttet 10 cm från vardera ända av stocken.
- Rotstockstyp definieras som stockar vars avsmalning mellan diametrarna på bark vid 10 cm och 50 cm från stockens rotända överskrider 13 mm. Stockar med mindre avsmalning definieras som övriga stocktyper. Analyserna visade god överensstämmelse med biologiska stocktyper.
- Separata funktioner för tall och gran för de två stocktyperna.

De nya funktionerna visade sig vara betydligt noggrannare än skattning av fastvolym via matrix och de är bättre eller i samma nivå som nuvarande topp-rotformel. För rotstockstyper underskattade de enklaste funktionerna volymen för kortare stockar något, vilket kan korrigeras genom att lägga till en längdparameter i dessa funktioner.

I efterföljande diskussion togs bland annat följande upp:

Namn på "beräkningsmetoden"

Det finns idag fyra fub-metoder i instruktionen för stockmätning. Eftersom de nya funktionerna är en form av topprotmätning är detta ingen ny metod. Benämningar och beskrivningar kan istället bli:

Topprotmätning (rot 50)

- Manuell ordinarie mätning
- Tillämpas på massaved och bränsleved
- Samma funktion oavsett trädslag och stocktyp

Topprotmätning (rot 130)

- Automatisk ordinarie mätning, inkl. automatisk stocktyp
- Tillämpas på sågbara sortiment
- Skilda funktioner per trädslag och stocktyp

Kontrollmätning

Kommittén ansåg att den nya metoden ”topprotmätning (rot 130)” ska tillämpas vid all kontrollmätning av sågtimmer. Dvs även när ordinarie mätning utförs som sektions-, matris-, eller mittmätning.

Det påpekades att det i princip är upp till mätramstillverkarna att avgöra hur deras mätramar ska beräkna fub-volymen. Det ska däremot vara transparent hur den kontrollmätta fastvolymen mäts och beräknas.

VMU-avdelningen bör utreda eventuella problem med att kontrollmätare i allt högre grad skall mäta på rotstockars rotmått, jämfört med idag då toppmätning dominerar. Detta kan innebära en hel del merarbete och ergonomiska problem.

Redovisning

Det finns ett problem i dagens VIOL att endast en sorts volym kan skickas in. Man måste kunna säkra att både fub-volym och toppvolym finns tillgänglig och är kvalitetssäkrade för prISRäkning, Pierre Q driver detta.

Slutsatser – fortsatt arbete

Sågtimmerkommittén tycker att de nya funktionerna för beräkning av fastvolym verkar lovande, och att införande av denna form av topprotmätning bör kunna genomföras till augusti 2018.

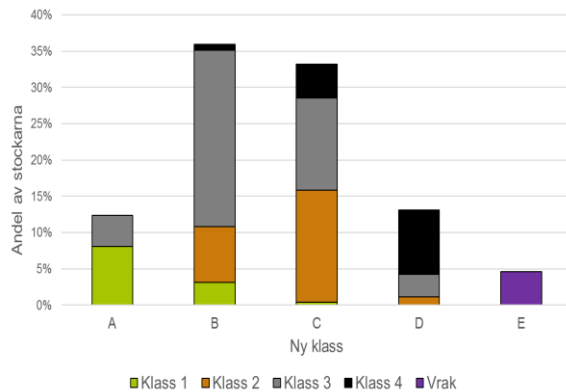
Kommittén förordar även följande:

- Komplettera nuvarande analyser med kortare stockar så att de nya funktionerna antingen även kan innefatta kubb-sortiment, alternativt utveckla separata funktioner för korta stockar.
- Använd bästa funktionen för fastvolymbestämning, även om funktionen blir något mer komplicerad, för att inte orsaka en bias mellan stockar av olika längd, diametrar eller volym.
- VMU kontaktar mätramsleverantörer och meddelar om kommande ändrade principer för beräkning av fastvolym.
- VMU kollar med andra SDC-avdelningar om det finns några komplikationer för SDC:s system vid införande av de nya beräkningssätten. Det betonades att det är önskvärt att det både går att leverera en volym i m³fub från mätramen, samtidigt som det ska gå att räkna ut en volym i m³to genom SDC:s system.

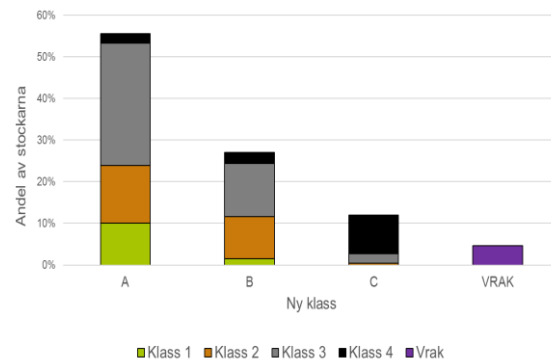
5 Kvalitetsklassning baserad på årsringsmått

Lars Björklund presenterade resultat baserade på cirka 400 kontrollstockar från fyra mätplatser i Mellansverige. På dessa stockar hade ändytor (rotänden) putsats och fotograferats varefter årsringsbredder lästs in med hjälp av en semiautomatisk programvara (Windendro). Två förslag på nya klassningssystem för talltimmer analyserades:

Exempel 1. Ganska likt dagens system, men mer fokus på årsringar.

Exempel 2. Stor förändring, en stor "klass 1", huvudfokus på årsringar

Kommittén tyckte resultaten var intressanta och förordade att arbetet ska fortsätta, och då inkludera stockar från södra och norra Sverige. Det bör även studeras hur man bäst kan öka läsbarheten i ändytorna, t.ex genom putsning av något slag.

6 Effektmålen – (grupp)arbete för avrapportering till RMR

Medlemmarna i sågtimmerkommittén skulle inför mötet göra bedömningar hur många kronor som kan vinnas/sparas/tjänas inom de olika effektmålen. Bedömningarna nedan är gjorda i kr per m³fub och ska multipliceras med ungefär 38 miljoner för att nå potentialen för hela landet.

Bättre noggrannhet i längdmätningen som gör att övermålet kan kortas med 1 cm:

1 kr (LJ) till 4 kr (HS och MSj)

Förutom att en bättre noggrannhet i längd minskar spill, ger den också minskade kostnader i transport och färre transporter (PQ)

Bättre noggrannhet i diametermätningen som gör sågutbytet ökar med 0,5 %-enheter:

3 kr (LJ)-7 kr (TA)

Ersättning av toppformtalsmatrisen

Det är svårt att sätta kronor på en sådan ändring. Det är däremot mycket viktigt för att bibehålla förtroende för systemet.

Automatisk klassning

Automatisk kvalitetsklassning eller semiautomatisk kvalitetsklassning kommer att innebära möjlighet till att öka hastigheten på kerattbanan och minska personalkostnaden (HN). Vinsten kan förväntas motsvara halva timmersorteringskostnaden (10 kr) för ett sågverk (HN). Någon nämnde att Magnus Larsson vid Norrskog har tagit upp betydligt högre vinster med automatisk klassning,

eftersom stockarna då kan sorteras bättre och därmed användas till mer optimala produkter med högre vinst. Denna skulle kunna ligga på en storleksordning på 150 kr.

Minskade kvalitetsförluster i sågverket

Inga uppskattningar

Nytt värderingssystem/klassningssystem

Inga uppskattningar

Eftersom bedömningar saknades för en del av effektmålen och flera i kommittén inte hunnit göra några bedömningar, beslutades att medlemmarna skulle göra bedömningar och skicka dessa till Lars Björklund under juni månad.

Det påpekades även vikten av att arbeta för att minska kapsprickorna, som bedömdes till att uppgå till en kostnad på 10 kr per m³fub. Detta finns inte med i VMU:s verksamhetsplan, men minskad andel kapsprickor kan öka lönsamheten inom branschen betydligt. Det diskuterades om detta skulle kunna vara något som kunde genomföras av Skogforsk och om det finns medel att söka för detta. Jens E ansåg att man skulle kunna öppna för att mätningvägra för kapsprickor.

7 Noggrannare längdmätning

Monika presenterade statusen för det pågående projektet om noggrannare längdmätning som omfattar beskrivning av dagens teknik, dess noggrannhet och vilka faktorer som inverkar på noggrannheten för såväl automatisk mätning och kontrollmätning. Projektet omfattar även en översikt över hur längdmätningen kan förbättras med nuvarande teknik och vilka andra möjliga nya tekniker som finns. Betydelsen av att kunna ange längd i mm istället för cm betonades för att minska spridningen i längdsvikelse både mellan automatmätning och kontrollmätning, samt för daglig tillsyn av provkropp. Resultaten från de mätplatser som är ”bäst i klassen” visar på potentialen som går att nå med befintlig teknik, men det kräver optimala förhållanden bland annat stabila kerattbanor, som kan vara svårt att bibehålla i åldrande system. Det påpekades att det är eftersträfvansvärt att arbeta mot en teknik för längdmätning som är oberoende av mekaniken.

8 Kort om läget avseende krökmätning, semiautomatisk klassning, underbarksmätning

Både Microtec och RemaSawco har fungerande anläggningar för krökmätning. På VMF Qbera planeras att dra igång fler anläggningar. Automatklassningen i Bollsta är i drift även om att det i dagsläget tas ut en något felaktig andel klass 1. VMU-avdelningen kommer titta vidare på detta. Underbarksmätningen i Bollsta fungerar tillfyllest och man testar i Sandåsa.

9 Bulstudien

Det finns idag skillnader i tolkning av vad en kvistansvällning är mellan de tre virkesmättningsföreningarna. VMF Nord och VMF Qbera räknar enbart kvistansvällningar som de bedömer har underliggande kvist, medan VMF Syd räknar alla bulor av tillräcklig storlek som kvistansvällning oavsett om det finns en kvist under eller inte. Tolkningen påverkar hur stor andel av tallstockar som klassas i kvalitetsklass 1. Vid en kommissionsövning visade sig virkesvärdet bli 2,7 % högre om enbart bulor med underliggande kvist räknades.

Monika Strömgren presenterade resultat från en studie om förekomsten av bulor utan underliggande kvist som genomförts under våren. Framgent föreslås att alla bulor ska räknas med i klassningen oavsett om det finns kvist under eller inte. Dels för att en bula indikerar att det finns någon typ av kvalitetsfel inuti stammen och dels av praktiska skäl. Detta tillämpas redan inom VMF Syd, men kommer att ge en viss sänkning av virkesvärdet inom VMF Qbera och VMF Nord. Andelen bulor utan kvist är dock, enligt den genomförda undersökningen, betydligt lägre inom VMF Qbera och VMF Nord jämfört med VMF Syd. För att kunna genomföra förändringen behöver instruktioner och tillämpningsanvisningar för kvalitetsbestämning av sågtimmer av tall och gran ändras så att kvistansvällning inbegriper alla sorters bulor. Förslaget har stöd från VMU och kommissionen. Sågtimmerkommittén hade inga invändningar mot detta förslag.

10 Övriga frågor

Mätningvägran per trave

Idag skiljer sig instruktionerna för kvalitetsbestämning av massaved respektive sågtimmer vad gäller mätningvägran. För sågtimmer görs det per leverans medan det för massaved görs per trave. Lars B informerade att det föreslagits att harmonisera så att det blir per trave för båda sortimenten. Sågtimmerkommittén hade inget att anföra mot detta.

Får sällanfel avtalas bort?

Några sågverksintressenter har frågat om det finns möjlighet att avtala bort nedklassning på grund av sällanfel i samband med (semi)automatisk klassning. Då detta ensidigt drabbar sågverket i prissättningen bör det ju kunna övervägas. Kommittén avstod från att komma med vägledande uttalande.

11 Kommande möten

Nästa möte planeras till slutet av augusti 2017, Lars Björklund kommer med förslag.